

Üstad Bediüzzaman'ın; İbni Kayyım, İbni Teymiye ve Seyyid Kutub hakkındaki fikirleri nelerdir?

"İşte şimdi gizli münafıklar, Vehhâbîlik damarıyla en ziyade İslâmiyeti ve hakikat-i Kur'âniyeyi muhafazaya memur ve mükellef olan bir kısım hocaları elde edip, ehl-i hakikati Alevîlikle itham etmekle birbiri aleyhinde istimal ederek, dehşetli bir darbeyi İslâmiyete vurmaya çalışanlar meydanda geziyorlar. Sen de bir parçasını mektubunda yazıyorsun. Hattâ sen de biliyorsun; benim ve Risale-i Nur'un aleyhinde istimal edilen en tesirli vasıtayı hocalardan bulmuşlar."

"Şimdi Haremeyn-i Şerîfeyne hükmeden Vehhâbîler ve meşhur, dehşetli dâhîlerden İbnü't-Teymiye ve İbnü'l-Kayyim-i Cevzî'nin pek acip ve cazibedar eserleri İstanbul'da çoktan beri hocaların eline geçmesiyle, hususan evliyalar aleyhinde ve bir derece bid'alara müsaadekâr meşreplerini kendilerine perde yapmak isteyen, bid'alara bulaşmış bir kısım hocalar, sizin, muhabbet-i Âl-i Beytten gelen ve şimdi izharı lâzım olmayan içtihadınızı vesile ederek hem sana, hem Nur şakirtlerine darbe vurabilirler. Madem zemmetmemek ve tekfir etmemekte bir emr-i şer'î yok, fakat zemde ve tekfirde hükm-ü şer'î var. Zem ve tekfir, eğer haksız olsa, büyük zararı var; eğer haklı ise, hiç hayır ve sevap yok. Çünkü tekfire ve zemme müstehak hadsizdir. Fakat zemmetmemek, tekfir etmemekte hiçbir hükm-ü şer'î yok, hiç zararı da yok."

"İşte bu hakikat içindir ki, ehl-i hakikat, başta Eimme-i Erbaa ve Ehl-i Beytin Eimme-i İsnâ Aşer olarak Ehl-i Sünnet, mezkûr hakikate müstenid olan kanun-u kudsiyeyi kendilerine rehber edip, İslâmlar içinde o eski zaman fitnelerinden medar-ı bahis ve münakaşa etmeyi caiz görmemişler, menfaatsiz, zararı var demişler."⁽¹⁾

"*Üçüncü esas:* Vehhâbîlerin azîm imamlarından ve acîp dehâları taşıyan meşhur İbni Teymiye ve İbni Kayyım'ın Cevzî gibi zatlar Muhyiddin-i Arabî (k.s.) gibi azîm evliyâyâ karşı fazla hücum ettikleri ve güya mezheb-i Ehl-i Sünneti, Şîalara karşı Hazret-i Ebû Bekir'in (r.a.) Hazret-i Ali'den (r.a.) efdâliyâtını müdafaa ediyorum diyerek, Hazret-i Ali'nin (r.a.) kıymetini çok düşürüyorlar. Hârîka faziletlerini âdileştiriyorlar. Muhyiddin-i Arabî (k.s.) gibi çok evliyâyı

inkâr ve tekfir ediyorlar."(2)

Üstat, İbnü't-Teymiye ve İbnü'l-Kayyim-i Cevzî gibi zatların aşırı gidip Ehl-i sünnetin dışına çıktığını ifade ediyor. Hatta ileride çıkacak bir takım sapık ve aşırı hareketlere de kapı aralamışlardır. Neo Selefçilik ve Vehhabilik bunlardandır. Ama bunun yanında da iyi ve güzel hizmetleri olmuştur. Zaten Risale-i Nur mesleğinde toptancı bir yaklaşım yoktur. Bir şahsı değerlendirirken her yönünü nazara alarak değerlendirmek gerekir. İbnü'l-Kayyim-i Cevzî, hocası İbn-i Teymiye'ye nispetle biraz daha mutedil tavrı vardır. Ama Ehl-i sünnete muhalif olan fikirleri de vardır. Bu yüzden bu zatların eserlerini okurken dikkat etmek gerekir.

Risale-i Nur'da Seyit Kutup ile ilgili direk bir değerlendirme yoktur. Seyid Kutub'un tefsiri sosyolojik yönü ağır olan bir tefsirdir. Temel hedefi ise İslam birliğinin kurulup siyasi bir güç haline gelmesidir.

Seyit Kutup ve Hasan El Benna'nın öncülüğünde kurulmuş olan İhvan-ı Müslimin ile Nurculuk arasında bir mukayese yapılmıştır. Bu mukayesede Risale-i Nur'un bu zata ve hareketine dair bakış açısının ip uçları mevcuttur. Bu mukayeseyi aynen aktaralım:

"Nur talebelerinin ve İhvan-ı Müslimîn Cemiyetinin gerçi maksatları, hakaik-i Kur'âniye ve imaniyeye hizmet ve ittihad-ı İslâm dairesinde Müslümanların saadet-i dünyeviye ve uhreviyelerine hizmet etmektir; fakat Nur talebelerinin beş altı cihetle farkları var:"

"Birinci fark: Nur talebeleri siyasetle iştigal etmez, siyasetten kaçıyorlar. Eğer siyasete mecbur olsalar, siyaseti dine âlet yapıyorlar, tâ ki siyaseti dinsizliğe âlet edenlere karşı dinin kudsiyetini gösterebilirler. Siyasî bir cemiyetleri asla mevcut değil. İhvan-ı Müslimîn ise, memleket ve vaziyet sebebiyle siyasetle, din lehinde iştigal ediyorlar ve siyasî cemiyet de teşkil ediyorlar."

"İkinci fark: Nurcular, Üstadlarıyla içtima etmiyorlar ve etmeye de mecbur değiller. Kendilerini Üstadlarıyla içtima mecburiyet hissetmiyorlar. Ders almak için beraber bulunmaya lüzum görmüyorlar. Belki koca bir memleket bir dersane hükmünde, Risale-i Nur kitapları onların eline geçmekle, üstad yerine onlara bir ders verir. Herbir risale, bir Said hükmüne geçer."

"Hem ellerinden geldiği kadar ücretsiz istinsah ederler. Muhtaçlara mukabelesiz* veriyorlar ki, okusunlar ve dinlesinler. Bu suretle büyük bir memleket büyük bir dersane hükmünde oluyor."

"İhvan-ı Müslimîn ise, umumî merkezlerde mürşid ve reisleriyle görüşmek ve emirler ve dersler almak için ziyaretine giderler. Ve o umumî cemiyetin şubelerinde de o büyük üstadla ve naibleriyle ve vekilleri hükmündeki zatlarla yine görüşürler, ders alırlar, emir alırlar. Hem umumî merkezlerde çıkan ceride ve mecellelerin fiyatını verip, alıp, onlardan ders alıyorlar."

"*Üçüncü fark:* Nur talebeleri, aynen, âli bir medresenin ve bir üniversite darülfünununun talebeleri gibi, ilmî muhabere vasıtasıyla ders alıyorlar. Büyük bir vilâyet bir medrese hükmüne geçer. Birbirini görmedikleri, tanımadıkları ve uzak oldukları halde birbirine ders veriyorlar ve beraber ders okuyorlar."

"Amma İhvan-ı Müslimîn ise, memleketleri ve vaziyetleri iktizasıyla mecelleleri ve kitapları çıkarıyorlar, aktar-ı âleme neşrediyorlar; onunla birbirini tanıyıp ders alıyorlar."

"*Dördüncü fark:* Nur talebeleri, bu zamanda ve bugünde ekser bilâd-ı İslâmiyede intişar etmişler ve çoklukla vardılar. Bu intişarlarında ayrı ayrı hükûmetlerde buldukları halde hükûmetlerden izin almaya muhtaç olmuyorlar ki, tecemmu' edip toplansınlar ve çalışsınlar. Çünkü, meslekleri siyaset ve cemiyet olmadığından hükûmetlerden izin almaya kendilerini mecbur bilmiyorlar."

"Amma İhvan-ı Müslimîn ise, vaziyetleri itibarıyla siyasete temas etmeye ve cemiyet teşkiline ve şubeler ve merkezler açmaya muhtaç bulduklarından, buldukları yerlerdeki hükûmetten icazet ve ruhsat almaya muhtaçtırlar. Ve Nurcular gibi bilinmiyor değiller. Ve bu esas üzerine, kendilerine umumî merkezleri olan Mısır'da, Suriye'de, Lübnan'da, Filistin'de, Ürdün'de, Sudan'da, Mağrib'de ve Bağdat'ta çok şubeler açmışlar."

"*Beşinci fark:* Nur talebeleri içinde çok muhtelif tabakalar var. Yedi sekiz yaşındaki, camilerde Kur'ân okumak için elifbâyı ders almakta olan çocuklardan tut, tâ seksen, doksan yaşındaki ihtiyarlara varıncaya kadar kadın erkek, hem bir köylü, hammal adamdan tut, tâ büyük bir vekile kadar ve bir neferden büyük bir kumandana kadar taifeler Nurcularda var. Bütün Nurcuların bu çok taifelerinin umumen bütün maksatları, Kur'ân-ı Mecîdin hidayetinden ve hakaik-i imaniye ile nurlanmaktan ibarettir. Bütün çalışmaları ilim ve irfan ve hakaik-i imaniyeyi neşretmektir. Bundan başka birşeyle iştigal ettikleri bilinmiyor."

"Yirmi sekiz seneden beri dehşetli mahkemeler dessay ve kıskanç muarızlar, bu kudsî hizmetten başka onlarda bir maksat bulamadıkları için onları mahkûm edemiyorlar ve dağıtamıyorlar. Ve

Nurcular, müşterileri ve kendilerine taraftarları aramaya kendilerini mecbur bilmiyorlar. "Vazifemiz hizmettir, müşterileri aramayız. Onlar gelsinler bizi arasınlar, bulsunlar" diyorlar. Kemiyete ehemmiyet vermiyorlar. Hakikî ihlâsı taşıyan bir adamı, yüz adama tercih ediyorlar."

"Amma İhvan-ı Müslimîn ise: Gerçi onlar da Nurcular gibi ulûm-u İslâmiye ve marifet-i İslâmiye ve hakaik-i imaniyeye temessük etmek için insanları teşvik ve sevk ediyorlar; fakat vaziyet, memleket ve siyasete temas iktizasıyla, ziyadeleşmeye ve kemiyete ehemmiyet veriyorlar, taraftarları arıyorlar."

"Altıncı fark: Hakikî ihlâslı Nurcular, menfaat-i maddiyeye ehemmiyet vermedikleri gibi, bir kısmı, âzamî iktisat ve kanaatle ve fakirü'l-hal olmalarıyla beraber, sabır ve insanlardan istiğna ile ve hizmet-i Kur'âniyede hakikî bir ihlâs ve fedakârlıkla; ve çok kesretli ve şiddetli ehl-i dalâlete karşı mağlûp olmamak için ve muhtaçları hakikate ve ihlâsa dâvet etmekte bir şüphe bırakmamak için ve rızâyı İlâhîden başka o hizmet-i kudsiyeyi hiçbirşeye âlet etmemek için, bir cihette hayat-ı içtimaiye faydalarından çekiniyorlar."

"Amma İhvan-ı Müslimîn ise, Onlar da hakikaten maksat itibarıyla aynı mahiyette oldukları halde, mekân ve mevzu ve bazı esbap sebebiyle, Nur talebeleri gibi dünyayı terk edemiyorlar. Azamî fedakârlığa kendilerini mecbur bilmiyorlar."(3)

Dipnotlar:

- (1) bk. [Emirdağ Lâhikası-I, \(152. Mektup\)](#)
- (2) bk. [Mektubat. Yirmi sekizinci Mektup, Altıncı Risâle](#)
- (3) bk. [Emirdağ Lâhikası-II, \(İsa Abdülkadir'in Arabi Makalesi\)](#)